

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึง สภาพของพื้นที่ที่ทำการศึกษาและสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันตก ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 10 ลิปดาเหนือถึง 13 องศา 45 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 99 องศา 10 ลิปดาตะวันออกถึง 100 องศา 5 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 5,196.37 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 10 อำเภอ อำเภอดำเนินสะดวก ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดราชบุรี และเป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษา อยู่ห่างจากตัวเมืองราชบุรี 50 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 210.27 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (ภาพที่ 2)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 2 แผนที่โดยสังเขปอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดราชบุรี (2547)

การปกครองและประชากร

อำเภอดำเนินสะดวกแบ่งการปกครองออกเป็น 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลขุนพิทักษ์ ตำบลคอนกรวย ตำบลคอนคลัง ตำบลคอนไฟ ตำบลดำเนินสะดวก ตำบลตาหลวง ตำบลท่านัด ตำบลบัวงาม ตำบลบ้านไร่ ตำบลประสาธสิทธิ์ ตำบลแพงพวย ตำบลศรีสุราษฎร์ และตำบลสีห์มีน มี 104 หมู่บ้าน 19,781 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 100,511 คน เป็นชาย 48,320 คน เป็นหญิง 52,191 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.07 และ 51.93 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ (สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี, 2548)

สภาพเศรษฐกิจ

ลักษณะการประกอบอาชีพของประชากรในอำเภอดำเนินสะดวก ส่วนใหญ่จะเป็นด้านเกษตรกรรม เนื่องจากมีสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม และมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ทำให้มีสภาพพื้นดินเหมาะแก่การทำนา ทำสวน การใช้ที่ดินเพาะปลูกพืชของเกษตรกรนั้น พบว่า มีการใช้ที่ดินในการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และปลูกพืชผักเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ประมง ทำนา และปศุสัตว์ ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 การใช้ที่ดินเพาะปลูกของเกษตรกรในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ประเภทของการเกษตร	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	ร้อยละ
ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น	73,525	76.07
ปลูกพืชผัก	15,458	15.99
ประมง	5,331	5.52
ทำนา	1,200	1.24
ปศุสัตว์	1,144	1.18
รวม	96,658	100.00

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี (2548)

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่ง

ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีจำนวน 47 ราย โดยจำแนกเกษตรกรที่ทำการศึกษากเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขาย จำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.4 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

2. กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.6 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งในแต่ละราย มีลักษณะและวิธีการจัดการเกี่ยวกับการผลิตต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ

เพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการปรับปรุงการผลิตและการยอมรับวิทยาการสมัยใหม่ จากตารางที่ 8 พบว่า หัวหน่อครัวเรือนของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่เป็นเพศชาย หรือคิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 85.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ อายุของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.63 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด และอายุของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาอยู่ในช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด

ตารางที่ 8 เพศและอายุของหัวหน้าครัวเรือนของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

รายการ	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
<u>เพศ</u>				
ชาย	18	66.67	17	85.00
หญิง	9	33.33	3	15.00
รวม	27	100.00	20	100.00
<u>ช่วงอายุ</u>				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30	6	22.22	4	20.00
31-40	9	33.33	6	30.00
41-50	8	29.63	7	35.00
51-60	4	14.82	3	15.00
รวม	27	100.00	20	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ด้านการศึกษาของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขาย จากตารางที่ 9 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 13 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 48.15 รองลงมาจบชั้น ปวส. จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.23 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เช่นกัน มีจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 40.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด

ตารางที่ 9 ระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอ
ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ระดับการศึกษา	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	13	48.15	10	50.00
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	4	14.81	8	40.00
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7	2	7.41	-	-
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	-	-	1	5.00
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	1	3.70	-	-
ปวส.	6	22.23	1	5.00
ปริญญาตรี	1	3.70	-	-
รวม	27	100.00	20	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ด้านประสบการณ์ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรหัวหน้าครัวเรือน จากตารางที่ 10 พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายมีประสบการณ์เฉลี่ย 7.48 ปี และเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายมีประสบการณ์เฉลี่ย 8.05 ปี

ด้านสถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตรต่าง ๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่ง จากตารางที่ 11 พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51.85 และ 50.00 รองลงมาเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 25.93 และ 30.00 และเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 22.22 และ 20.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ประสิทธิภาพของเกษตรกรหัวน้ำครวเรือนผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ประสิทธิภาพ (ปี)	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
3-5	13	48.15	8	40.00
6-10	10	37.04	6	30.00
11-15	4	14.81	5	25.00
16-20	-	-	1	5.00
รวม	27	100.00	20	100.00
ประสิทธิภาพเฉลี่ย	7.48		8.05	

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ตารางที่ 11 สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตรต่าง ๆ ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

สถานภาพการเป็นสมาชิก กลุ่ม	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ	14	51.85	10	50.00
ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร	7	25.93	6	30.00
สหกรณ์การเกษตร	6	22.22	4	20.00
รวม	27	100.00	20	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

อาชีพรองของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งทั้งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย ทำการผลิตหน่อไม้ฝรั่งเป็นอาชีพหลักทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจากหน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดปี อีกทั้งยังต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมากในการบำรุงและดูแลรักษาทั้งในช่วงที่มีการเก็บเกี่ยวผลผลิต และช่วงพักต้น ดังนั้นจึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรที่ทำการผลิตหน่อไม้ฝรั่งส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 55.56 และ 60.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ สำหรับอาชีพรองของเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการศึกษานั้น มีหลากหลายอาชีพแตกต่างกันออกไป ได้แก่ การปลูกไม้ผล วนทางจรเข้ ไม้ดอก มันทะ พืชผัก และรับจ้าง เป็นต้น ซึ่งอาชีพรองของเกษตรกรส่วนใหญ่คือ การปลูกไม้ผล โดยเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งทั้งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย มีการปลูกไม้ผล คิดเป็นร้อยละ 25.93 และ 25.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งทั้งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 อาชีพรองของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งทั้งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

อาชีพรอง	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
มีอาชีพรอง	12	44.44	8	40.00
ปลูกไม้ผล	7	58.34	5	62.50
ปลูกวนทางจรเข้	1	8.33	-	-
ปลูกไม้ดอก	-	-	1	12.50
ปลูกมณฑะ	1	8.33	-	-
ปลูกผัก	3	11.11	1	12.50
รับจ้าง	-	-	1	12.50
ไม่มีอาชีพรอง	15	55.56	12	60.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ปัจจัยที่ดิน

ที่ดินเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการผลิตที่มีผลโดยตรงต่อผลผลิต จึงต้องพิจารณาถึงเรื่องการถือครองที่ดิน เนื่องจากรูปแบบการถือครองที่ดินเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งในการเพิ่มผลผลิต ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรพิจารณาได้ดังนี้

ขนาดพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะการถือครองและเอกสารสิทธิ์ในการถือครอง

ขนาดพื้นที่ถือครองที่เกษตรกรเข้าครอบครองเพื่อทำการเกษตร นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาการผลิตของเกษตรกร เพราะการถือครองที่ดินที่เป็นของตนเองจะช่วยให้เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลต่อการผลิตในด้านต่าง ๆ และทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำเพราะไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน รายได้ที่ได้รับก็จะเพิ่มขึ้น อีกทั้งกรรมสิทธิ์ที่ดินยังทำให้เกษตรกรสามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ในการกู้ยืมเงินมาลงทุนในการผลิตได้ ในทางตรงกันข้าม หากเกษตรกรไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จะทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำและรายได้ต่ำ อีกทั้งยังต้องเสียค่าเช่าที่ดินและยังขาดหลักทรัพย์ในการกู้ยืมเงินมาลงทุนในการผลิตอีกด้วย (ทองโรจน์, 2534)

จากตารางที่ 13 พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายมีขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 10.30 ไร่ต่อราย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นเจ้าของจำนวน 20 ราย และพื้นที่เช่า 7 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 74.07 และ 25.93 ตามลำดับ และเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายมีขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 9.70 ไร่ต่อราย เป็นพื้นที่ที่เป็นเจ้าของจำนวน 12 ราย และพื้นที่เช่า 8 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 60.00 และ 40.00 ตามลำดับ เอกสารสิทธิ์ในการถือครองของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายเป็นโฉนดที่ดินทั้งหมด

ขนาดพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกร

จากตารางที่ 14 พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งขนาด 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.44 และ 40.00 รองลงมามีขนาด 1-5 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 37.04 และ 30.00 โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง 7.48 และ 8.25 ไร่ต่อราย ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ลักษณะการถือครองพื้นที่การเกษตรทั้งหมดของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ลักษณะการถือครอง	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เป็นของตนเอง	20	74.07	12	60.00
เช่า	7	25.93	8	40.00
รวม	27	100.00	20	100.00
เฉลี่ย (ไร่ต่อราย)	10.30		9.70	

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ตารางที่ 14 ขนาดพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ขนาดพื้นที่ปลูก	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1-5 ไร่	10	37.04	6	30.00
6-10 ไร่	12	44.44	8	40.00
11-15 ไร่	5	18.52	5	25.00
16-20 ไร่	-	-	1	5.00
รวม	27	100.00	20	100.00
เฉลี่ย (ไร่ต่อราย)	7.48		8.25	

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

แหล่งความรู้ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายได้รับความรู้ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.04 และ 70.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ โดยเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มให้เหตุผลว่า เมื่อเห็นเพื่อนบ้านผลิตหน่อไม้ฝรั่งแล้วขายได้ในราคาสูงจึงทำการผลิตตามกันเรื่อยมา รายละเอียดต่างๆ แสดงได้ดังตารางที่ 15

แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ และลักษณะการชำระเงินค่าเมล็ดพันธุ์

พันธุ์ที่เกษตรกรใช้ในการเพาะปลูกส่วนใหญ่ คือ พันธุ์บล็อคอิมพรีฟ โดยเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่จะหาซื้อเมล็ดพันธุ์จากเพื่อนบ้านที่เกษตรกรไปขอความรู้ในการผลิต ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 65.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย ตามลำดับ แหล่งอื่น ๆ ได้แก่ ซื้อจากกลุ่มที่รวบรวมผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 14.81 และ 10.00 ได้ฟรีจากญาติ ร้อยละ 7.41 และ 15.00 การเก็บเมล็ดและขยายพันธุ์เองของเกษตรกร ร้อยละ 7.41 และ 10.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 15) การซื้อเมล็ดพันธุ์เกษตรกรต้องชำระเป็นเงินสดทั้งสิ้น

ตารางที่ 15 แหล่งความรู้ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง และแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรผู้ผลิต
หน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

รายการ	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
แหล่งความรู้ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง				
เพื่อนบ้าน	20	74.04	14	70.00
กลุ่มที่รวบรวมผลผลิต	5	18.52	4	20.00
เจ้าหน้าที่การเกษตร	2	7.41	2	10.00
รวม	27	100.00	20	100.00
แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่ง				
เพื่อนบ้าน	18	66.67	13	65.00
กลุ่มที่รวบรวมผลผลิต	4	14.81	2	10.00
ขยายพันธุ์และเก็บเมล็ดเอง	2	11.11	2	10.00
ได้ฟรีจากญาติ	3	7.41	3	15.00
รวม	27	100.00	20	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ขนาดครัวเรือน และแรงงานในครัวเรือน

จากการศึกษาจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่ง จากตารางที่ 16 พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.38 และ 4.9 คน ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 4-6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.96 และ 65.00 รองลงมามีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 1-3 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.63 และ 25.00 ของจำนวนครัวเรือนของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงแรงงานของครัวเรือนที่ช่วยในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกร จากตารางที่ 17 พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นชายเฉลี่ย 2.19 และ 2.45 เป็นหญิงเฉลี่ย 2.19 และ 2.45 คน มีสมาชิกที่ช่วยงานเต็มที่เป็นชายเฉลี่ย 1.48 และ 1.60 เป็นหญิงเฉลี่ย 1.37 และ 1.30 คน และมีสมาชิกที่ช่วยงานเป็นครั้งคราวเป็นชายเฉลี่ย 0.15 และ 0.30 คน เป็นหญิงเฉลี่ย 0.19 และ 0.45 คน ตามลำดับ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า จำนวนสมาชิกที่ใช้แรงงานในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งนั้น ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกของเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันมากนัก แสดงให้เห็นว่า ในแต่ละกิจกรรมของการผลิตหน่อไม้ฝรั่งนั้น สามารถใช้ได้ทั้งแรงงานเพศชายและเพศหญิง ดังนั้นหากเกิดการขาดแคลนแรงงานในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งขึ้น ก็สามารถใช้งานของอีกฝ่ายทดแทนกิจกรรมต่าง ๆ ได้

ตารางที่ 16 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย
ในอำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1-3	8	29.63	5	25.00
4-6	17	62.96	13	65.00
7-9	2	7.41	2	10.00
รวม	27	100.00	20	100.00
เฉลี่ย (คน)	4.38		4.90	

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ตารางที่ 17 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่ง
ที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

(เฉลี่ย: คน)

ประเภทสมาชิก	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย	กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย		
ชาย	2.19	2.45
หญิง	2.19	2.45
สมาชิกที่ช่วยงานเต็มวันเฉลี่ย		
ชาย	1.48	1.60
หญิง	1.37	1.30
สมาชิกที่ช่วยงานเป็นครั้งคราวเฉลี่ย		
ชาย	0.15	0.30
หญิง	0.19	0.45

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ปัจจัยทุนและสินเชื่อ

ทุนทางการเกษตรประกอบด้วยทุนที่เกษตรกรเป็นเจ้าของเองทั้งหมดและทุนที่ได้จากการกู้ยืมบุคคลภายนอก หรือสินเชื่อ สินเชื่อจึงมีความสำคัญมากในการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยต่าง ๆ มาใช้ทำการผลิตได้ ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกร

แหล่งเงินทุนของเกษตรกร

เมื่อพิจารณาแหล่งเงินทุนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง มีจำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 70.37 ใช้การกู้เงินบางส่วน มีจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.63 โดยมีแหล่งเงินทุนที่สำคัญคือ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ญาติพี่น้อง และธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 50.00, 25.00, 12.50 และ 12.50 ของเกษตรกรที่กู้เงิน ตามลำดับ สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย พบว่า เกษตรกรมีการใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง มีจำนวน 10

ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 ใช้การกู้เงินบางส่วน มีจำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดยมีแหล่ง
เงินทุนที่สำคัญคือ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และญาติพี่น้อง
คิดเป็นร้อยละ 40.00, 40.00 และ 20.00 ของเกษตรกรที่กู้เงิน ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ลักษณะการใช้เงินทุน และแหล่งเงินทุนของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มี
สัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

รายการ	กลุ่มเกษตรกรที่มี สัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
<u>เงินทุนที่ใช้</u>				
ทุนของตนเองทั้งหมด	19	70.37	10	50.00
กู้เงินบางส่วน	8	29.63	10	50.00
รวม	27	100.00	20	100.00
<u>แหล่งเงินทุน</u>				
กองทุนหมู่บ้าน	4	50.00	4	40.00
ธนาคารเพื่อการเกษตรและ				
สหกรณ์การเกษตร	2	25.00	4	40.00
ญาติพี่น้อง	1	12.50	2	20.00
ธนาคารพาณิชย์	1	12.50	-	-
รวม	8	100.00	10	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ทรัพย์สินทางการเกษตร

ทรัพย์สินทางการเกษตรตลอดจนเครื่องมือ เครื่องทุ่นแรง จัดได้ว่าเป็นทุนประเภทหนึ่ง และจัดอยู่ในจำพวกทุนถาวรอันได้แก่ ที่ดิน เครื่องมือ เครื่องจักร เป็นต้น ในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงทรัพย์สินทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการศึกษา จากตารางที่ 19 ปรากฏว่าเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขาย มีรถยนต์เป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 44.44 รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 55.55 เครื่องพ่นยา เครื่องสูบน้ำ (มอเตอร์) และเรือ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และมีสายยาง มีจำนวน ร้อยละ 59.26 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด

สำหรับทรัพย์สินทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย พบว่า มีรถยนต์เป็นของตนเอง ร้อยละ 25.00 รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 75.00 เครื่องพ่นยา เครื่องสูบน้ำ (มอเตอร์) และเรือ ร้อยละ 100.00 และมีสายยาง คิดเป็นร้อยละ 25.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าทรัพย์สินทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งมีเหมือนกันทุกคนทั้ง 2 กลุ่ม คือ เครื่องพ่นยา เครื่องสูบน้ำ (มอเตอร์) และเรือ เนื่องจากเป็นปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง และหากสังเกตจากพาหนะที่ใช้ในการขนส่งผลผลิตไปยังกลุ่มรวบรวม นั้น จะพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายจะใช้รถยนต์ในการขนส่งผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ และเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายจะใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการขนส่งผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจจะสะท้อนสภาพความเป็นอยู่และฐานะทางการเงินของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับแหล่งเงินทุนของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม โดยเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายมีการกู้เงินบางส่วน ร้อยละ 29.63 ในขณะที่เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายมีการกู้เงินบางส่วนสูงถึงร้อยละ 50.00 ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่า (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 19 ทรัพย์สินถาวรที่ใช้ในการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รถยนต์	12	44.44	5	25.00
รถจักรยานยนต์	15	55.55	15	75.00
เครื่องพ่นยา	27	100.00	20	100.00
เครื่องสูบน้ำ (มอเตอร์)	27	100.00	20	100.00
สายยาง	16	59.26	5	25.00
เรือ	27	100.00	20	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

การรวมกลุ่มของเกษตรกร

ปัจจุบันการผลิตหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวกนั้น เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งทั้งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายต่างก็มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อขายผลผลิตให้กับบริษัทรับซื้อและพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นทั่วไป โดยจะนำผลผลิตของตนเองมาส่งที่จุดรวบรวม จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขายนั้น จะเป็นการทำสัญญาซื้อขายกับกลุ่มรวบรวมไม่ใช่การทำสัญญากับตัวบุคคล โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมกับกลุ่มที่ทำสัญญาซื้อขายจะได้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม คือ ได้รับเงินชดเชยค่าเสียหายเท่ากับราคาผลผลิตที่ส่งให้กับกลุ่มรวบรวม ในกรณีที่ผลผลิตไม่สามารถทำการส่งออกจำหน่ายต่างประเทศได้ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่จูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มที่ทำสัญญาซื้อขาย แต่ก็ยังคงมีข้อเสีย คือ เกษตรกรต้องขายผลผลิตทั้งหมดให้กับบริษัทรับซื้อโดยผ่านทางกลุ่มรวบรวม แม้ว่าราคารับซื้อจะต่ำกว่าราคาตลาด เกษตรกรก็ต้องขายผลผลิตให้กับบริษัทรับซื้อที่ทำสัญญากับกลุ่มเท่านั้น เพราะการทำสัญญาซื้อขายในพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้ เป็นเพียงการให้เงินชดเชยความเสียหายจากการส่งออกเท่านั้น ซึ่งถือเป็นการประกันความเสี่ยง แต่ไม่ได้เป็นการประกันราคาขั้นต่ำเหมือนในอดีต ราคาที่รับซื้อจึงมีความผันผวนตามราคาตลาด

ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีการทำสัญญาซื้อขาย ก็จะได้รับความเสี่ยงในเรื่องของราคาที่ขึ้นลงตามราคาดตลาดเช่นกัน ถึงแม้ว่าราคาจะต่ำเกษตรกรก็ต้องยอมขายผลผลิตให้กับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นทั่วไป แต่ก็ยังคงมีข้อดี คือ สามารถขายผลผลิตให้ใครก็ได้ที่ให้ราคาซื้อสูง ซึ่งการไม่ทำสัญญาซื้อขายของเกษตรกรบางราย ไม่ได้หมายความว่าเกษตรกรจะไม่เห็นด้วยการทำสัญญาซื้อขาย หรือเกษตรกรที่ทำสัญญาซื้อขายก็อาจจะไม่เห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขายก็ได้ อาจจะด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ความสะดวกในการขนส่งผลผลิตไปยังกลุ่มรวบรวม หรือญาติพี่น้องที่เคยทำการผลิตหน่อไม้ฝรั่งมาก่อนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มรวบรวมนั้น ๆ แล้วชักชวนให้เข้าร่วมด้วย เป็นต้น

เหตุผลเหล่านี้จึงอาจเป็นความจำเป็นที่ทำให้เกษตรกรบางรายต้องตัดสินใจในการทำหรือไม่ทำสัญญาซื้อขาย แต่ในปัจจุบันยังคงมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ไม่มีการรวมกลุ่มและไม่มีการทำสัญญาซื้อขายแต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อย เนื่องจากการรับซื้อผลผลิตของบริษัทรับซื้อในปัจจุบันจะมีการรับซื้อผลผลิตตกเกรดด้วย ทำให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ทั้งหมด จึงเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรหันมารวมกลุ่มและทำสัญญาซื้อขายกันมากขึ้น

ความคิดเห็นและเหตุผลในการตัดสินใจปลูกหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกร

จากตารางที่ 20 พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย ส่วนใหญ่ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 96.30 และ 65.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายตามลำดับ ให้เหตุผลในการตัดสินใจปลูกหน่อไม้ฝรั่งว่า เนื่องจากราคาของผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ขายได้มีราคาสูงกว่าพืชผักชนิดอื่น ๆ เกษตรกรจึงให้ความสนใจหันมาปลูกหน่อไม้ฝรั่งกันมากขึ้น เหตุผลอื่น ๆ ได้แก่ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตและดูแลรักษา ถึงแม้ว่าจะใช้แรงงานมากแต่ก็สามารถใช้แรงงานในครอบครัวได้ในหลาย ๆ กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 25.93 และ 40.00 และเงินทุนที่ใช้ในการซื้อเมล็ดพันธุ์มีราคาถูกกว่าพืชผักชนิดอื่น ๆ เมื่อเทียบกับในระยะยาว หรือร้อยละ 11.11 และ 10.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย ตามลำดับ ถึงแม้ว่าราคาของเมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่งจะมีราคาค่อนข้างสูง แต่เมล็ดมีขนาดเล็ก จึงสามารถเพาะขยายพันธุ์ได้ในปริมาณมาก อีกทั้งในการปลูกหนึ่งครั้งสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายปี ดังนั้นเมื่อเทียบกับพืชผักชนิดอื่นจึงมีความคุ้มค่าในการลงทุนมากกว่า

ตารางที่ 20 ความคิดเห็นและเหตุผลในการตัดสินใจปลูกหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรผู้ผลิต
หน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

รายการ	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ราคาหน่อไม้ฝรั่งที่ขายได้สูงกว่า ผักอื่น ๆ	26	96.30	13	65.00
สามารถใช้แรงงานในครอบครัว ได้ในหลาย ๆ กิจกรรม	7	25.93	8	40.00
เมล็ดพันธุ์มีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับ ผักอื่น ๆ ในระยะยาว	3	11.11	2	10.00

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบเหตุผลมากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ทัศนคติของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายที่มีต่อการทำสัญญาซื้อขาย

จากกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายที่ทำการศึกษ จำนวน 27 และ 20 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.40 และ 42.60 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งทั้งหมด ตามลำดับ สามารถจำแนกได้ 2 เหตุผล ดังตารางที่ 21 คือ เห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขาย โดยให้เหตุผลว่ามั่นใจว่าสามารถขายผลผลิตได้แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 96.30 และ 65.00 รองลงมาได้แก่ รับซื้อผลผลิตตกเกรด ร้อยละ 81.48 และ 35.00 การคมนาคมขนส่งสะดวก ร้อยละ 62.96 และ 55.00 ราคาดี มั่นคงแน่นอน ร้อยละ 48.15 และ 75.00 ไม่ถูกฉกฉวยได้เงินตรงเวลา ร้อยละ 25.93 และ 35.00 และข้อตกลงดี ไม่เอาเปรียบ ร้อยละ 25.93 และ 35.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขาย ทั้งหมด ตามลำดับ

และเหตุผลที่สองคือ ไม่เห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขาย โดยเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายให้เหตุผลว่า มีตลาดรับซื้อแน่นอนไม่จำเป็นต้องทำสัญญาซื้อขาย ร้อยละ 48.15 และ 85.00 เหตุผลอื่น ๆ ได้แก่ เป็นการผูกมัดเอาเปรียบ ไม่เป็นอิสระ ร้อยละ 18.52 และ 75.00 สามารถขายผลผลิตให้ใครก็ได้ ร้อยละ 51.85 และ 50.00 ถูกฉกฉวยยาก ร้อยละ 25.93 และ

70.00 การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ร้อยละ 11.11 และ 15.00 และราคารับซื้อภายนอกดีกว่า ร้อยละ 18.52 และ 45.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ

จากการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขาย ด้วยเหตุผลเพราะ มั่นใจว่าสามารถขายผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งได้แน่นอน สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่ไม่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ราคาดี มั่นคงแน่นอน ในขณะที่เกษตรกรบางรายเห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขายก็ยังคงมีเกษตรกรบางรายไม่เห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขาย โดยเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า สามารถขายผลผลิตให้ใครก็ได้หากให้ราคาสูงกว่า และไม่กลัวว่าจะขายผลผลิตไม่ได้เนื่องจากมีตลาดรับซื้อแน่นอน ตามลำดับ

เหตุผลและแนวโน้มในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกรในอนาคต

จากการศึกษาจะพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายมีแนวโน้มที่จะปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่เท่าเดิมจำนวน 18 ราย และ 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 70.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่า มีแรงงานไม่เพียงพอในการดูแลรักษา รองลงมาคือ มีที่ดินจำกัด และไม่มีเงินทุน สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีแนวโน้มที่จะปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพิ่มขึ้น มีจำนวน 7 ราย และ 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.93 และ 30.00 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด ตามลำดับ เหตุผลของเกษตรกรส่วนใหญ่ที่จะทำการปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพิ่มขึ้นเพราะมีที่ดินว่างเหลืออยู่ และราคาดีกว่าพืชชนิดอื่น และมีเกษตรกรที่จะเลิกปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.41 ของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายทั้งหมด เนื่องจากไม่มีแรงงานในการดูแลรักษา โดยจะปลูกมะนาว และมะพร้าวน้ำหอมแทน รายละเอียดแสดงได้ดังตารางที่ 22

จากข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่เท่าเดิม เหตุผลเพราะมีแรงงานไม่เพียงพอในการดูแลรักษา เนื่องจากหน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชที่ต้องใช้แรงงานในการดูแลรักษามากในหลาย ๆ กิจกรรม เกษตรกรจึงไม่ต้องการที่จะจ้างแรงงานเพิ่มเติม เพราะจะเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตให้สูงขึ้น

ตารางที่ 21 ทักษะของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายที่มีต่อการทำสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

รายการ	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
<u>เหตุผลที่เห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขาย</u>				
1. มั่นใจว่าสามารถขายผลผลิตได้แน่นอน	26	96.30	13	65.00
2. รับซื้อผลผลิตตกเกรด	22	81.48	7	35.00
3. การคมนาคมขนส่งสะดวก	17	62.96	11	55.00
4. ราคาดี มั่นคงแน่นอน	13	48.15	15	75.00
5. ไม่จุกจิก ได้เงินตรงเวลา	7	25.93	7	35.00
6. ข้อตกลงดี ไม่เอาเปรียบ	7	25.93	7	35.00
<u>เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยกับการทำสัญญาซื้อขาย</u>				
1. มีตลาดรับซื้อแน่นอน	13	48.15	17	85.00
2. เป็นการผูกมัดเอาเปรียบ ไม่เป็นอิสระ	5	18.52	15	75.00
3. สามารถขายผลผลิตให้ใครก็ได้	14	51.85	10	50.00
4. จุกจิกยุ่งยาก	7	25.93	14	70.00
5. การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก	3	11.11	3	15.00
6. ราคารับซื้อภายนอกดีกว่า	5	18.52	9	45.00

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบเหตุผลมากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

ตารางที่ 22 เหตุผลและแนวโน้มในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งในอนาคตของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่ง
ที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

รายการ	กลุ่มเกษตรกรที่มีสัญญาซื้อขาย		กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีสัญญาซื้อขาย	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ปลูกเท่าเดิม	18	66.67	14	56
เหตุผลเพราะ				
1. มีแรงงานไม่เพียงพอ	12	66.67 ¹	10	71.43 ¹
2. ที่ดินมีจำกัด	8	44.44 ¹	8	57.14 ¹
3. ไม่มีเงินลงทุน	3	16.67 ¹	1	7.14 ¹
ปลูกเพิ่มขึ้น	7	25.93	6	30.00
เหตุผลเพราะ				
1. มีที่ดินว่างเหลืออยู่	5	71.43 ²	5	83.88 ²
2. ราคาดีกว่าพืชชนิดอื่น	2	28.57 ²	1	16.67 ²
เลิกปลูก	2	7.40	-	-
เหตุผลเพราะ				
1. ไม่มีแรงงานในการดูแล	2	100.00	-	-
โดยจะปลูก				
1. มะนาว	1	50.00 ³	-	-
2. มะพร้าวน้ำหอม	1	50.00 ³	-	-
เหตุผลเพราะไม่ต้องดูแลมาก	2	100.00	-	-

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบเหตุผลมากกว่า 1 ข้อ

¹ หมายถึง ร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่เท่าเดิม

² หมายถึง ร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่จะปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพิ่มขึ้น

³ หมายถึง ร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่จะเลิกปลูกหน่อไม้ฝรั่ง

ที่มา: จากการสำรวจ (2549)

จากทัศนคติ เหตุผลและแนวโน้มของเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีและไม่มีสัญญาซื้อขายดังตารางข้างต้นนั้น จะเห็นว่า เกษตรกรต่างให้ความสำคัญในเรื่องของราคาของผลผลิตค่อนข้างมาก และมีความมั่นใจว่าผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งสามารถขายได้แน่นอน ถึงแม้ว่าจะไม่มีการทำสัญญาซื้อขายก็ตาม ด้วยเหตุนี้อาจทำให้เกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งไม่ต้องการจะทำสัญญาซื้อขายมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงความยุ่งยากในการปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ สำหรับเกษตรกรผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่งที่มีสัญญาซื้อขายนั้น กลับมองว่า การทำสัญญาซื้อขายดีกว่า เนื่องจากได้รับเงินชดเชยในกรณีที่ผลผลิตไม่สามารถจำหน่ายได้ ซึ่งเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ก็ขึ้นกับความคิดเห็นของแต่ละบุคคลในการตัดสินใจปลูกหน่อไม้ฝรั่ง แต่ความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่ตรงกัน คือ พื้นที่ในการเพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ซึ่งเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จะทำการผลิตหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่เท่าเดิมเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีแรงงานไม่เพียงพอในการดูแลรักษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แรงงานเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง